

İDARE MERKEZİ

ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU

İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87

HAYAT

Fiatı her yerde 15 kuruş
seneliği, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE —

Cilt: V

Ankara, 25 Nisan, 1929

Sayı: 126

Musahabe

İKİ BAYRAM

23 nisan günü, Türk milleti iki bayramı birden idrak ve tes'it etti. Bunlardan biri mazinin en feyyaz ve meşkûr bir hatırasına, diğeri de istikbale ait bütün ümit ve hesaplarımızın temelini teşkil eden çocuklarımıza taallük etmektedir. Bir 23 nisan günü Ankara'da ilk defa toplanan Büyük Millet Meclisi hükûmeti, çoğu uydurma tarih masallarından çıkarılmış bir hakla bir ailenin bütün bir memleketi kendisine ait bir çiflik gibi kullanmasına artık imkân kalmadığını âleme ilân etmişti. Ve bu yeni hükûmet Anadolu'nun bağrında kurulduktan sonra, toprakları gibi ruhundaki tek mil zincirleri de

birer birer kırıp koparan Türk, dünyanın en hür ve şerefli bir milleti oldu. O kuruluşun bu yıl dönümünde başlayan bu çocuk bayramı ise, yarınki itilâmıza çalışacak yeni bir nesli ağır ve ulvî vazifelerini bihakkın ifa edebilecek bir tarzda yetiştirmek için Cümhuriyet hükûmetinin ve cümhuriyet hükûmeti vatan-daşlarının sarfettikleri itina ve verdikleri ehemmiyetin pek canlı bir delilidir. Türk milleti, çocukluğun bir ân evvel içinden geçilip gidilmeğe lâyık, ve haksız ve şerefsiz bir devre olduğu kanaatinin hakim bulunduğu devirlerde yetişmiş nesli bile en muazzam bir cidalî başarabilecek

kadar cevherli ve özlü bir millettir. Onun her türlü ihtimam ve itinalarla yetiştirilen ve yarınki muazzam vazifeleri her ân hatırında tutularak en titiz bir vazife aşkile yuğrulan evlâtları ise, şüphe etmeği bile bir küfür sayarız ki, yarınki Türk vatanını dünyanın en mes'ut memleketlerinden biri haline getireceklerdir.

Maziye ait en büyük hatıralardan biri ile istikbal hakkındaki en aziz emellerin birden coşup kaynaştığı bu 23 nisan gününü, her gün daha kudretli ve zengin duygularla hayatı duymak ve duyurmak intişarının yegâne gayesini teşkil eden Mecmua, bütün milleti muhabbetle kutlular.

H..M.

Kooperatifçilik

Rochdal Prensipleri

İlk hakikî istihlâk kooperatifini tesis etmekle içtimaî hareketler tarihine yeni bir bahis ilâve eden Roçdeyl (Rochdal) kasabasının azimkâr piyonerleri (pionneer), muvaffakiyetlerinin mühim bir kısmını ortaya attıkları umdelere medyundurlar. Roçdeyl prensipleri namını alan bu umdeler ilk bakışta basit görünürler. Fakat dikkatli bir mütalâa bunların müstehlikleri mutavassıt tacirlerin ihtikârına ve istismarına karşı müdafaa eden bir çok mühim tedbirleri ihtiva ettiklerini gösterir. Bu itibarla ancak bu prensiplere göre teşkil olunan cemiyetlere istihlâk kooperatifi diyebiliriz. Bu umdeler haricinde kurulacak herhangi bir kooperatif halis bir sermayedar şirketten başka bir şey değildir. Roçdeyl piyonerlerinden «Howards»'ın dediği gibi «cemiyetin (istihlâk kooperatifinin) oyenist kommünlerden, diğer istihlâk şirketlerinden farkı, kâr çekmek zihniyetile hareket etmemesindedir». İstihlâk kooperatifleri işte ancak bu antikapitalist ruh sayesinde ki, geniş halk kütlelerini kucaklamışlardır.

Roçdeyl prensipleri :

1 — Sermaye şahsı âherden istikraz suretile değil, âzadan her birinin satın alacağı hisse bedelâtile meydana gelmelidir. Böylelikle her âza, kesesinden para vererek, işi ciddi telâkki ettiğini, teşebbüsü kendi kuvvete yaşatmak arzusunda bulunduğunu göstermiş olacaktır.

2 — Âzalık hissesi müstehli-

kin en fakirinin bile iştirâ edebileceği derecede ucuz olmalıdır. Arzu edenler hisse bedelini vadedi taksitlerle ödemek hakkını haiz bulunmalıdırlar.

3 — Bir âzanın alabileceği hisselerin adedi tahdit edilmelidir. Aksi takdirde kooperatif fazla hisseye sahip olanların tesiri altına düşebilir.

4 — Hisselere kâr vermemeli; yalnız bankadan yahut tasarruf sandıklarından herkesin aldığı miktarda küçük bir faiz tediye olunmalıdır. Bu kaide şunu isbat ediyor ki, kooperatif ticaret kazancı elde etmek gayesiyle tesis olunmamıştır ve kâr arayan sermayeyi kendine çekmek arzusunda değildir.

5 — Bir âza, kaç hisseye malik olursa olsun bir rey sahibidir. Böylelikle âzanın müsavattı temin olunur. Müreffeh, fakir, kadın, erkek her âza umuma ait olan işe aynı hakla karışmak hakkını haizdir. Azamî derecede hisseye sahip bulunanlar da rey vermekte bir hisselilerle müsavidirler.

6 — Emtaa, hile karıştırılmadan tam ölçü ile satılmalıdır. İstihlâk kooperatifleri, âzayı şahsî, hususî ticarete cari olan yalanlardan ve her türlü sahtekârlıklardan kurtarır. Esasen kooperatiflerin maksadı teşekküllerinden biri de budur.

7 — Emtaa veresiye değil, peşin para ile satılmalıdır. Tacirler kredi açmayı severler. Çünkü kredi, müşteriye onlara

bağlar. Onlar ise ancak bu sayede kötü mallarının pahalı pahalı sürümünü temin ederler. Veresiye ye alışan bir kimse, kendi vesaiti ile yaşamak itiyadını kaybeder. Neticede borçlar, altından çıkılmıyacak bir yük halini alınca, hem kendi muazzep olur hem de iki yakası bir araya gelmez. Borç hem âzanın hem de kooperatifin düşmanıdır. Âzasına veresiye mal veren kooperatifler daima kendilerine de kredi bulmağa mecbur olurlar. Kredi üzerine mal tedarik ederler. Böylelikle hususî sermayenin tesir ve nüfuzu altına düşerler. Gayeleri, mutavassıt tacirlerle mücadele edip âzasını onların elinden kurtarmak iken, bu suretle kendilerinin de onlara ram olmaları cidden feci bir akibettir. Piyonerler, kendilerinden evvel teşekkül eden bir çok cemiyetlerin bu kredi belâsı yüzünden mahvolduğunu bildikleri için veresiye muamelâtta nefret ve tevahhuş ederlerdi.

8 — Emtaa, vasatî pazar fiyatına göre müşteriye verilmeli; tacirlerin dükkânlarda sattığından aşağı yahut yukarı satılmamalıdır. kooperatifin menafii, şuurlu, samimî ve sadık âza celbini amirdir. Ucuz alış veriştten gayrı bir şey düşünmeyenleri âza kabul etmekten hiç bir fayde çıkmaz. Tenzilât lâzım değildir. Komşu mağazanın satış fiyatından on para eksigine mal satılacak diye bu on paraların kooperatifin kasasında birikerek on bin kuruşlar, on bin liralara kalbolmasına mani olunmamalı-

dır. Kooperatifin inkişafı için alış veriş esnasında sermaye biriktirmekten başka çare yoktur. Başlangıç sermayesi, bu umdelerin ikinci maddesinde görüldüğü gibi, pek küçük hisselerden tereküp ediyor. Eğer ucuzculuğa haves edilecek olursa, kooperatif yerinde sayar. Nihayet iş iflâsa kadar varır. Halbuki, yapılacak işler çoktur. Kooperatif, yalnız küçük tacirin değil, aynı zamanda büyük tacirin de yerini tutacaktır. Nihayet kendi başına yahut diğer kooperatiflerle birleşerek istihsale de başlayacak, âzasının bir çok havayıcı zaruriyesini temine uğraşacaktır. İstihlâk kooperatifinin vazai fi bununla da kalmaz. Kooperatif, âzasının daha başka ihtiyaçlarını da tatmin ile mükelleftir. Ezcümle, âzasını okutmak, onlara kütüphaneler, kıraathaneler açmak, âzadan birinin başına bir felâket gelirse hiç bir yardımı diriğ etmemek gibi hususat, kooperatifin vazai fi meyanındadır. Bütün bunlar için gayet büyük sermayelere ihtiyaç vardır ki, bittabi bunlar yalnız hisse bedelâtı ile toplanamaz. Bu sermayelerin terakümü için emtaayı mutlaka pazar fiyatına satmak zarureti vardır. Bunu istilzam eden başka bir sebep daha vardır ki, o da ticaret işlerinde her zaman vuku muhtemel olan ziyanlara mukavemet edebilmektir. Pazar fiyatından aşağı mal satan kooperatif sermaye toplayamaz. Pazar fiyatına göre satış kooperatifi kuvvetlendirir ve nemalandırır.

9 — Sene sonunda hasıl olan kârdan, kooperatifin müşterek sermayesine ilâve etmek üzere bir pay tefrik ettikten ve âzanın hisseleri için de, bu umdelerin 4 üncü maddesinde gösterildiği gibi, muayyen bir faiz ayırdıktan sonra, mütebaki kârı âza arasında o sene zarfında

her birinin yaptığı alış verişe göre taksim etmeli. Sene zarfında kooperatifin dükkânından fazla alış veriş yapan kârı da o nispette fazla almalıdır. Esasen hakkaniyet de bunu amirdir. Zira kârı meydana getirenler müşterilerdir. Çok mal alan, kârın da artmasını temin etmiş demektir. Görülüyor ki, istihlâk kooperatiflerinin muamelâtından hasıl olan kâr, sermayedar müessesatta yapıldığı gibi, mevzu sermayeye (hisseye) göre değil, âzanın muamelâta iştiraki nispetine göre tevzi edilir. Böylelikle ferdî sermaye, inkişafı için her yerde bulduğu müsait zeminini kooperatifte bulamaz; nema-

lanıp kabarmamaz. Sermaye kooperatif dahilinde müstehlik ferdin eciridir. Kâr, müttehit müstehliklerin emrine amadedir. Kârın bu suretle taksiminde diğer bir sebebi rüchani vardır. Taksimin hisse başına olduğu müesseselerde, işler iyi gidip te kâr fazlaşınca, âza, gayet tabii olarak müesseseyi yabancılara kapa-maya uğraşır. Neticede müesseseyi küçük bir sermayedarlar grubuna çevirirler. Halbuki kâr, yapılan alış verişe göre tevzi edilirse, fazla kâr almak isteyen âza, ancak fazla mal satın almayı düşüneceği için diğerlerinin kooperatife duhulünden zarar değil fayda görür.

İSMAIL HUSREV

"Toros Demetleri,"nden:

FATMANIN DERDİ

*Fatma kayaya çıkmış çevre işliyor yine,
Kıvılcımlı gözünü daldırıyor engine..
Ah bazan rasgelince cinnette sevdiğine
Kalbi pat pat vuruyor dar göğsü genişliyor...*

*Fatmanın sevgisini hissediyor kuzular,
O, çeşmeye gelince oluktan taşar sular..
Bu sevdanın sonuna atlar vakıf oldular
Hepsi: «Fatma bizimle kaçar...»deye kişniyor...*

*Kızın kanı kaynadı bu bekleme sonunda
Bu gece dağa kaçtı bir yiğitin omzunda..
Ninesi sabahleyin bulmayınca koynunda
İşlediği çevreyi didik didik dişliyor...*

TAHA AY